

PA NEĆE BAŠ BITI DA JE SAMO U SLOVAČKOJ...

NEDAVNO je medije frapirao položaj naših građana poslatih posredstvom privatnih agencija na rad u Slovačku. Spoljopolitička dimenzija ove afere najmanje je važna – pod istim uslovima već godinama radnike nemilice eksplotišu i domaći poslodavci.

U narednim brojevima razmatraćemo probleme prekarjata i moguća rešenja. Saša Perić nam daje uvod u razmatranje problema prekarjata u Srbiji i mogućih rešenja, čime ćemo se detaljnije baviti u narednim brojevima Biltena.

Radnici javnog sektora okupljeni oko Konfederacije slobodnih sindikata 11. marta kreću sa protestima protiv prekatacije svog položaja. Prenosimo poziv na protest Sindikata PTT Srbije, koji deluje u sastavu KSS.

Pridružimo im se, jer svaka pobeda u ovoj borbi znači korak u zaustavljanju prekarizacije svakoga od nas.

Koren problema, bar što se nas iz „tranzicione“ društava tiče, leži u procesu privatizacije i uništavanja socijalističke industrije i radnih odnosa koji su u njoj vladali. Jelena Filipović izveštava o novim preprekama u nastojanju bivših radnika uništene Rakovičke bašne da naplate makar ono što im pripada kao stičajnim poverenicima.

Odgovori na prekarizaciju rada i života traže se širom sveta. Efikasan lek još uvek nije otkriven, što široku diskusiju čini neophodnom. Vodićemo je i u ovim stranama, i na društvenim razgovorima u Resavskoj 21.

Učitelj neznanica i njegovi komiteti

HLEBA I IGARA, SAMO BEZ HLEBA: PREKARIJAT U SRBIJI NA POČETKU MILENIJUMA

SVI oni koji su u skorije vreme imali nesreću da se nadu na tržištu rada u Srbiji znaju koliko je traženje posla čemeran poduhvat. Izuzetno visok stepen nezaposlenosti doveo je do toga da je u okviru većine prekarijata dobro došlo da se u vremenu kada je plata manja od minimalne potrošačke korpe u Srbiji, da li će posao zahtevati prekovremenog neplaćanog rada i slično.

Ono što još više zabrinjava od same ove situacije jeste to što se o njoj u medijima gotovo i ne piše, a što se političke stranke problemima nezaposlenih, radnika ili penzionera bave isključivo demagogački, pa čak i tako uglavnom samo pred izbore. Nedavno je tako u jednoj skandaloznoj izjavi premijer Vučić, govoreci o dualnom obrazovanju rekao da se „kod nas pojavila filozofija diplome i čekanja da država obezbeđe posao, a izgubila filozofija rada“, kritikujući mlade u Srbiji koji „gluvare“ u dvadesetpetoj godini i koji počinju da rade u prosek u tri deset godina, poredeći potom Švajcarsku u kojoj se mladi osamostaljuju sa devetnaest godina sa Srbijom u kojoj ljudi žive sa roditeljima do četrdesete godine i čekaju da im država pronađe posao. Ovako šokantna izjava pokazuje ne samo da premijer ne poznaje nikoga ko se skoro našao u situaciji da traži posao u Srbiji, već i da ne razume baš najbolje smisao funkcije na kojoj se nalazi. Jedan od osnovnih zadataka vlade bi trebao upravo da bude smaranje nezaposlenosti i regulisanje privrede na način koji neće donositi korist isključivo velikim kompanijama i političko-ekonomskoj eliti, već svim građanima zemlje, a državne institucije bi trebalo

za samoobrazovanje Riten čitavstvena pitanja

da se staraju o osnovnoj dobobiti svih stanovnika. Kao neko ko se već dvadeset godina nalazi u političkom vrhu, ko je zauzimao različite visoke položaje tokom tog perioda, Vučić ne samo da ne prepoznae sopstvenu krivicu za situaciju u kojoj se građani danas nalaze, već i potpuno previda da njegova sadašnja pozicija podrazumeva odgovornost za poboljšanje položaja radnika, poboljšanje sadašnje situacije u privredi i stvaranje povoljnije situacije na tržištu rada u budućem periodu. Prebacivanje krivice na lenje Srbe, koji bi trebali da slede primer vrednih Švajcaraca, ne samo da predstavlja iskrivljavanje i potpuno pogrešno tumačenje dubokih društveno-ekonomskih problema, već u sebi sadrži određenu dozu autošovinizma koja se ni na koji način ne može smatrati polaznom tačkom za konstruktivan pristup problemima bilo kog društva.

Usled nedostatka izbora ogroman deo zaposlenih u Srbiji primoran je da se bavim onim što bi moglo da se opiše kao prekarijati, a što podrazumeva različite vrste nesigurnog rada, nestalnog rada, povremeno ili privremeno rada, honorarnog rada, freelancing-a, samozaposlenja, nedovoljno ili neredovno plaćenog rada, rada na određeno vreme, rada sa neupunim radnim vremenom, rada na sivo – bez zdravstvenog, socijalnog i penzionog osiguranja i slično. Sam izraz prekarijati rad dolazi od latinske reči *precarius* koja znači nesiguran, ili neizvestan. O prekarnosti rada je počelo da se govori u Francuskoj sredinom prošlog veka, da bi tokom osamdesetih i devedesetih godina termin ušao u široj upotrebi. Čuveni francuski sociolog Pijer Burdije je, na primer, pisao o prekarijitu kao fenomenu koji postoji svuda, ne samo u privatnom sektoru, već i u javnom, objašnjavajući ga pri tom kao deo jednog šireg modusa dominacije koji prekriji nesigurnosti i straha primorava radnike na potčinjenost. U XXI veku termini prekarijati i prekarizacija postaju sve više prisutni i u engleskom govornom području, a britanski ekonomista Gaj Stending objavljuje dve knjige koje se bave prekarijatom, opisujući ga kao novu opasnu klasi koja se nalazi u procesu nastajanja. Izraz prekarijat, koji je nastao spajanjem termina prekarnost i proleterijat, trebao bi da označi posebnu klasu radnika koji se bave različitim vrstama nesigurnih i neredovnih poslova, ali je teza o prekarijatu kao kvalitativno novom fenomenu i posebnoj klasi naišla na veoma oprečne reakcije u akademskim kružovima. Tako je na primer Noam Čomski isticao da prekarnost nije vezana samo za današnje vreme, već da je tokom najvećeg dela istorije kapitalizma položaj radnika karakterisao veliki stepen nesigurnosti i nestabilnosti. Radnici u evropskim fabrikama sredinom XIX veka, o kojima je pisao Marks, predstavljali su takode potrošnu robu, nisu imali pravo da se udružuju u sindikate, niti gotovo bilo kakvu vrstu socijalne zaštite, a tek sa decenije krvavih i upornih borbi dovelo do osvajanja određenih radničkih prava.

Organisanje radnog dana na osam časova, ukidanje dečijeg rada i pravo na radničko udruživanje osvojeni su na veoma mukotrpni i težak način, a dugi niz revolucija, protesta, štrajkova i organizovanog otpora eksloataciji doneo je radnicima određeni skup prava koja se već 1948. godine postala deo Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima koju je usvojila Generalna skupština UN. Ovom deklaracijom definisano je da svako ima pravo na rad, pravčine uslove rada, zaštitu od nezaposlenosti, sindikalno udruživanje, ograničenje radnog vremena, povremeni plaćeni odmor, kao i da svako ko radi ima pravo na pravednu i zadovoljavajuću naknadu koja njemu i njegovoj porodici obezbeđuje egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu. Tokom relativno kratkog istorijskog perioda od nekoliko decenija nakon Drugog svetskog rata pa sve do poslednje dvadesetog veka stanovnici određenog broja socijalističkih zemalja i razvijenih kapitalističkih zemalja koje su usvojile koncept „države blagostanja“, živeli su u društvinama koja su svima garantovala pravo na dostojanstven rad. Dostojanstven rad bi se mogao opisati kao rad koji je bezbedan, stabilan, koji ne vreda integritet ljudske ličnosti i koji obezbeđuje zaposlenom dovoljno sredstava za dostojanstvenu egzistenciju, kao i dovoljno slobodnog vremena za odmor i lični razvoj van radnog mesta. Međutim, sa pojавom neoliberalnog kapitalizma, a posebno nakon sloma socijalističkog sistema u istočnoj Evropi, karakter rada i položaj radnika u većini zemalja ubrzano se menja. Neoliberalne reforme i tranzicija dovode do sve veće prekarizacije rada, kompanije iz društvenog sektora se privatizuju, nezaposlenost raste, a pravna regulativa koja štiti prava radnika se više slabii. Tokom ovih procesa ne samo da položaj radnika postaje sve teži i nezvezniji, već postaje jasno da država pre svega štiti interese velikih kompanija i njihovih vlasnika, a da se sve manje brine za opštu dobrobit svih građana. U procesima tripartitnog pregovaranja uloga države ranije je bila da pomaže u postizanju sporazuma

Imenovati TO ratom

DA LI PREOPTEREĆENOST SUDIJA USTAVNOG SUDA UTIČE NA KVALITET RADA?

ČESTO u svakodnevnom govoru čujemo: "E ja ču, videćeš, žaliću se i Ustavnom суду!" Ovakve izjave govore o tome da bez obzira na uvreženo mišljenje o lošem stanju u našem sudstvu građani nisu izgubili oslonac i veru da pred sudu mogu da zaštite svoja prava, a Ustavni sud im je poslednja nadja da će u tome uspeti. Postavlja se pitanje zašto građani traže takvu zaštitu i da li je mogu dobiti? Jedan od odgovora na to pitanje je u tome što Zakon o ustavnom суду ("Službeni glasnik RS", br. 109/2007, 99/2011, 103/2015) propisuje u članu 84. da se ustavna žalba može izjaviti u roku od trideset dana od dana dostavljanja pojedinačnog aktua, odnosno od dana preduzimanja radnje kojom se povredje ili uskrćuje ljudsko ili manjinsko pravo i sloboda zajednice Ustavom. Što znači da kada se iscrpe sva pravna sredstva, građanima kao poslednje pravno sredstvo pred organima Republike Srbije ostaje podnošenje ustanove žalbe. Ustavni sud je samostalan i nezavisan državni organ koji štiti ustavnost i zakonitost i ljudska i manjinska prava i slobode. Ustavni sud je ustavljoven Ustavom Socijalističke Republike Srbije od 9. aprila 1963. godine, kao samostalan republički organ, sa osnovnom funkcijom zaštite ustavnosti i zakonitosti. Ustavni sud čini petnaest sudija koji se biraju i imenju na devet godina. Pet sudija Ustavnog судa bira Narodna skupština Republike Srbije, pet imenjuje predsednik Republike Srbije, a pet opštih sedmica Vrhovnog kasacionog суда Srbije. U svom radu Ustavni sud primenjuje Ustav Republike Srbije, Zakon o Ustavnom судu i Poslovnik o radu Ustavnog судa.

Sve navedeno nam govori o začaju Ustavnog судa kao državnog organa i razlogu zašto kod građana uživa poverenje za razliku od drugih državnih organa i institucija u koje je poverenje poljubljeno. Verovatno su svi ovi razlozi uticali da danas retko koji građanin štiti svoja prava ne potraži zaštitu pod okriljem Ustava Republike Srbije. Međutim, veliki broj ustanovnih žalbi koje se podnose poslednjih nekoliko godina, doveo je do toga da se na odluci Ustavnog судa čeka po dve i više godina, što možda građanima ne bi bio problem da Ustavni sud nije našao drugi način da se reši viška predmeta, a to je poveštanje kriterijuma za odbacivanje ustanovnih žalbi. Naime, u jednom od prešlih brojeva pisali smo da borbi bivših zaposlenih velikog giganta iz Rakovice, nekadašnje FGP Rekord, sada Vizahem Ekspor-Import u stečaju, čiji su radnici radi naknade štete zbog dugog trajanja stečajnog postupka pred Privrednim sudom u Beogradu (pokrenut 16. juna 2008. godine), pokrenuli postupke "za sudjenje u razumnom roku", u kojima su od strane Privrednog apelacionog суда koji je sudio u prvom stepenu i Vrhovnog kasacionog суда, koji je odlučivao po žalbama, dobili različite odluke. Dakle, za isto predugo sudjenje u stečajnom postupku Rekorda, neki su dobili naknadu stete po 37.000,00 dinara, neki po 30.000,00 i 20.000,00 dinara, a neki iznos od po 10.000,00 dinara. Povredeni nepravdom (jer kako je moguće da je tvoje pravo na zaradu veće od mog, i time tvoga šteta veća od moje?), bivši zaposleni nekadašnjeg Rekorda odlučili da od najuglednijeg organa u zemlji potraže pravdu podnošenjem ustanovnih žalbi. Ustanove žalbe podneste su da identični ustanovni razlogom, sa ciljem da se otkloni nejednakost u odlučivanju u postupku zaštite prava na sudjenje u razumnom roku u okviru postupka stečaja nad privrednim društvom "VIZAHEM EXPORT-IMPORT DOO" u stečaju. Međutim Ustavni sud ne poznaje razlog povredu ustanovne pravne svojih građana, već se pozvao na odredbu iz člana 36. stav 1. tačka 7. Zakona o Ustavnom судu i odbaci naveđene ustanovne žalbe. Identično obrazloženje za odbacivanje je glasilo da nije dovoljno da se podnosiak u ustanovnoj žalbi samo pozove na različitu praksu suda Republike Srbije, već je potrebno da se o tome dostave dokazi, navodeći da time nisu ispunjene Ustavom utvrđene pretpostavke za vođenje postupka, što po mišljenju sudija Ustavnog судa predstavlja razlog za odbacivanje ustanovnih žalbi, iako je u svakoj ustanovnoj žalbi navedeno da su dokazi dostavljeni uz jednu ustanovnu žalbu kako se sudske spise ne bi opterećivali, i da su svi ti dokazi odluke suda Republike Srbije, da nisu privatne isprave već čine sudske praksu i kao takve dostupne su Ustavnom судu. Međutim Ustavni sud, rekli bi, protivno svojoj svrsi postojanja, navedeno nije uzeo u obzir i počeo da je donosi odluke kojim odbacuje navedene ustanovne žalbe.

Mišljenja sam da Ustavni суд bez obzira na prevelik obim posla sa kojim se susreće, jer građani ne samo da koriste Ustavni суд da bi zaštiti svoja prava, već im Ustavni суд predstavlja stepenicu koju moraju preći na putu do Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, mora da održi kvalitet u svom radu i da bude uzor drugim državnim organima. Svrha postojanja Ustavnog судa i zaštitu koju Ustavni суд predstavlja je da svih građanima treba da dobiju jednaku pravnu zaštitu koju im omogućava Ustav Republike Srbije, i da je Ustavni суд nadležan da ispituje postojanje povrede ili uskrćivanje Ustavom zajemljenih prava i sloboda, te je samim tim u suprotnosti sa pravnom prirodom ovih institucija da odbacuje ustanove žalbe iz razloga nedostavljanja odluka suda Republike Srbije, kao dokazu u postupku, s obzirom da odluke suda Republike Srbije nisu privatne isprave već čine sudske praksu i kao takve dostupne su Ustavnom судu.

Advokat Jelena Filipović

SAOPŠTENJE SINDIKATA PTT SRBIJE, KONFEDERACIJE SLOBODNIH SINDIKATA

Dana, 11.03.2017. godine (subota), sa početkom u 12,00 časova, ispred ulaza u zgradu Vlade Republike Srbije (Nemanjinova broj 11.) održaće se Protest zaposlenih u javnom sektoru, organizovanih u Konfederaciju slobodnih sindikata.

Protest će biti SINDIKALNI, bez aktivnog učešća političkih partija i treba da izrazi nezadovoljstvo radnika stanjem u javnim preduzećima i javnom sektoru, i izvrši pritisak na Vladi RS da konačno ozbiljno shvati materijalnu situaciju i radne uslove u koje ih je dovela donošenjem NEnarodnih zakona i uredbi, odnosno baštiranjem ranije donetih propisa i to: Zakona o umanjenju zarada; Zakona o zapošljavanju; Zakona o radu; Zakona o PIO i dr.

Takođe, izražavamo zbrinutost predlogom novih zakona, a posebno Zakona o štrajku i Zакона o radu preko agencija za privremeno zapošljavanje (Lizing radne snage).

U vezi navedenog zahtevamo javnu raspravu za sve zakone koji su od životne važnosti za radnike i građane Srbije.

Zahtevamo vraćanje zarada na prethodni nivo (10% umanjenja od novembra 2014. godine).

Zahtevamo da dovoljan uslov za punu penziju, a da godine života budu drugi uslov, ali ne doživotno, već kako se puni godina života tako da se umanjenje vraća imaoču penziju.

Nedopustivo je da zaposleni u Pošti, koji svojim radom ostvaruju dobit za državu i sebe, pod sve težine uslovnina, imaju zarade znatno ispod republičkog proseka. Takođe, napominjemo da preko 70% poštanskih radnika primaju zaradu ispod 35.000,00 dinara.

Pozivamo sve sindikate i radnike na solidarnost i pozivamo sve sindikate i radnike da dode na protest i izraže svoje nezadovoljstvo prema Vladi i poslovodstvu Preduzeća.

SINDIKAT PTT SRBIJE
ORGANIZACIONI ODBOR PROTESTA